

Ministerie van Economische Zaken
T.a.v. de heer T. J.B. Visser
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Ingediend via : <http://www.internetconsultatie.nl/toekomstdvbt>

Amsterdam, 23 juli 2014

Geachte heer Visser,

Uw Ministerie heeft partijen in de gelegenheid gesteld om een reactie in te dienen op de consultatie "Peiling naar de marktbehoefte aan diensten te leveren via aardse digitale omroepzendernetwerken voor televisie (DVB-T)", welke 7 juli 2014 op <http://www.internetconsultatie.nl/toekomstdvbt> is gepubliceerd. Deze consultatie sluit op 28 juli 2014.

Vodafone Libertel B.V. ("Vodafone") dient hierbij haar zienswijze tijdig in. Gelet op de korte consultatietermijn van drie in plaats van de gebruikelijke zes weken en de daarmee samenvallende vakantieperiode, is dit een reactie op hoofdlijnen, waarbij we graag de mogelijkheid openhouden om na 28 juli nog een aanvullende reactie in te dienen. Onze zienswijze bestaat uit een algemeen deel en antwoorden op de in de consultatie gestelde vragen.

Vodafone is verheugd dat het Ministerie, gelet op de internationale discussie en besluitvorming met betrekking tot de 700 MHz band en de afloop van de huidige DVB-T vergunningen, nu een consultatie houdt over de toekomst van de hele 470 -690 MHz band. Vodafone steunt het voornemen van de Europese Commissie om de 700 MHz band in zijn geheel vrij te maken voor mobiele communicatie. Gelet op convergentie van audiovisuele en breedbanddiensten en technologieën biedt ook het gedeeld gebruik van de sub-700 MHz band voor omroep en mobiele communicatie interessante mogelijkheden, zoals voor technologieën als LTE Broadcast.

Het 700 MHz spectrum is interessant voor mobiele operators vanwege de propagatie-eigenschappen van dit spectrum, waardoor goede dekking in landelijke gebieden en

Vodafone Libertel B.V.
Simon Carmiggeltstraat 6,
1011 DJ Amsterdam

vodafone.nl

dekking in gebouwen geboden kan worden. Carrier-aggregatie technieken zullen het voor operators met spectrum in de 700 en 800 MHz banden mogelijk maken hun LTE capaciteit en snelheid aanzienlijk te verhogen en nieuwe innovatieve diensten te introduceren.

Er is brede internationale steun om de 700 MHz band te bestemmen voor mobiele communicatie. Een toenemend aantal leveranciers van zowel netwerken als handsets geeft aan apparatuur voor deze band te gaan leveren. Hierdoor kan de 700 MHz band een belangrijke rol spelen met betrekking tot internationale raming. De grote internationale markt zal schaalvoordelen opleveren en innovatie stimuleren. Het is belangrijk dat Europa en Nederland ook van deze ontwikkelingen gaan profiteren.

Vodafone zal hieronder ingaan op de vragen van het Ministerie in het kader van de consultatie.

1. De vergunningverlening voor DVB-T in 2002 had tot doel om marktwerking en concurrentie (met de kabel en de satelliet) te bevorderen. Hoe ziet u nu het doel voor aardse digitale televisie in Nederland, of welke rol zij kan spelen, in relatie tot de geschetste ontwikkelingen? Wat zegt dit volgens u over toekomstig nut of noodzaak van het aardse televisieomroepnetwerk in Nederland?

Sinds de uitgifte van de huidige DVB-T vergunningen in 2002 is de markt voor aardse digitale TV sterk veranderd. In de beginjaren heeft DVB-T KPN geholpen om een voet tussen de deur te krijgen in de omroepmarkt. De afgelopen jaren heeft het televisieaanbod zich steeds verder ontwikkeld. Zowel het IP-TV aanbod van KPN en alternatieve aanbieders als het digitale televisieaanbod van de kabel hebben een steeds hogere standaard in de markt gelegd. Het DVB-T aanbod is hierdoor steeds minder als een serieus alternatief gaan gelden. Dit blijkt er ook uit dat het aantal gebruikers van digitale ethertelevisie heel snel afneemt. Volgens de cijfers van Telecom Paper is het aantal gebruikers van rond de 830.000 in Q1-2012 afgenomen naar 570.000 in Q1 2014 en lijkt verder te dalen met ongeveer 25.000 per kwartaal. DVB-T zal steeds meer een marginale rol spelen en het is in de toekomst niet te rechtvaardigen om een grote hoeveelheid aan hoogwaardig spectrum voor deze achterhaalde technologie te reserveren.

Naast de verschuiving in het gebruik van technologieën en TV diensten door verschillende partijen over de verschillende access netwerken, lijkt het kijkgedrag van consumenten ook te wijzigen. Veel content is beschikbaar via internet, waartoe het overgrote deel van de Nederlandse bevolking toegang heeft (mobiel en/of vast). In 2013 keek 42% (2012 36%) wel eens naar televisieprogramma's via een ander apparaat dan de televisie. Er worden voornamelijk gemiste uitzendingen

teruggekeken. Echter 10% van de Nederlandse bevolking kijkt naar live uitzendingen wat een significante stijging is ten opzichte van 2012. De technische mogelijkheden van DVB-T zijn beperkt, waardoor services als opname, uitgesteld kijken en video on demand niet beschikbaar zijn.

Zoals in de toelichting bij de consultatie (par. 2.1) is beschreven, is het bijdragen aan economische groei en innovatie een van de belangrijkste doelstellingen van het frequentiebeleid. Dit betekent dat zoveel mogelijk drempels voor het gebruik van spectrum moeten worden weggenomen, waardoor marktpartijen adequaat kunnen inspelen op veranderende marktomstandigheden en nieuwe technologieën. Uitgangspunt van het beleid is dat frequenties doelmatig moeten worden bestemd, verdeeld en gebruikt. Dat betekent dat voldoende frequentieruimte moet worden bestemd om een economisch, maatschappelijk of cultureel doel te kunnen realiseren (oftewel: effectief frequentiegebruik), maar dat er tegelijkertijd niet meer frequentieruimte wordt bestemd dan noodzakelijk is voor een bepaalde dienst of toepassing (oftewel: efficiënt frequentiegebruik). Destijds werd dit gerealiseerd met de in de huidige DVB-T vergunningen vastgelegde bestemming, nu is de tijd voor een heroverweging. De 700 MHz band (694 – 790 MHz) is bijzonder geschikt voor het bieden van netwerkdekking en -capaciteit, en is daardoor bijzonder interessant voor het verder ontwikkelen van mobiel breedband in landelijke gebieden en het verbeteren van de dekking binnenshuis.

2. Welke mogelijkheden of kansen ziet u voor digitale ethertelevisie in Nederland vanaf 2017, en voorts vanaf het moment dat de 700 MHz band wordt losgeknipt?

a. Bijvoorbeeld met betrekking tot type dienstverlening (traditioneel televisie en radio; innovatief; consument versus zakelijk) of voor het bereiken van bepaalde politieke, sociale of cultureel/economische doelstellingen.

Vodafone is van mening dat het mogelijk is om digitale ethertelevisie aan te bieden zonder de 700 MHz band (bijvoorbeeld met DVB-T2) en deze band in zijn geheel vrij te maken voor mobiele communicatie, zoals ook door de Europese Commissie wordt voorgesteld. Steeds meer audiovisuele content die in het verleden specifiek via de omroep werd verspreid komt nu ook via internet via mobiele- en vaste breedbandnetwerken beschikbaar. Door deze convergentie tussen diensten en technologieën biedt ook het gedeeld gebruik van de sub-700 MHz band voor omroep en mobiele communicatie interessante mogelijkheden, bijvoorbeeld voor LTE Broadcast. Dit wordt in de High Level Group in haar advies over de toekomst van de hele UHF band (470 – 790 MHz) besproken en is ook onderwerp van een consultatie

over het concept-rapport van de European Communications Committee (ECC) betreffende de: 'Long Term Vision for the UHF broadcasting band' (ECC report 224).

b. Welke rol ziet u hierbij weggelegd voor respectievelijk de publieke omroep, de commerciële omroep en andere aanbieders?

De publieke en commerciële omroep lijken zich in toenemende mate te realiseren dat hun gebruikers op verschillende manieren toegang willen krijgen tot audiovisuele (omroep) content, zowel wat betreft diensten (lineair en niet-lineair) als door middel van verschillende end-user devices zoals TV (traditioneel en connected, PC, tablet, smart phone en smart watch). Vodafone verwacht dat de omroepen de mogelijkheden van extra capaciteit in hoogwaardige mobiele netwerken (zoals LTE-Broadcast) zullen verwelkomen.

3. Vindt u, mede gelet op de onzekerheid over het moment van ingebruikname van de 700 MHz band voor mobiel breedband, dat de huidige DVB-T vergunningen

a. moeten worden verlengd? Zo ja, waarom en voor hoe lang?

b. opnieuw moeten worden verdeeld (geveild)? Zo ja, waarom en voor hoe lang? En op basis van DVB-T of DVB-T2)?

c. of helemaal niet meer moeten worden uitgegeven? Wat zou er volgens u dan met dit spectrum moeten gebeuren?

Vodafone stelt het Ministerie voor om in het kader van het scheppen van duidelijkheid de volgende stappen te nemen:

- Snelle besluitvorming over het bestemmen van de 700 MHz band voor mobiele communicatie.
- Vervolgens vaststellen wanneer de 700 MHz band voor mobiele communicatie in Nederland gebruikt zal kunnen worden. Dit zou direct na afloop van de DVB-T vergunningen op 31 januari 2017 kunnen zijn, of eventueel later. Dit tijdstip zal mede afhangen van besluitvorming in Europees verband. De bruikbaarheid van de 700 MHz band voor mobiele communicatie in de grensstreken wordt immers mede bepaald door de afspraken hierover tussen Nederland en haar buurlanden. Hierbij zal ook duidelijkheid verschaft moeten worden over de mogelijke kansen op interferentie op apparatuur en toepassingen in aangrenzende banden en op andere technologieën.

- Ook zal rekening gehouden moeten worden met de belangen van eindgebruikers, waaronder continuïteit van de dienstverlening door aanpassingen in het aantal multiplexen of technologie (DVB-2)
- Met de redelijke en gerechtvaardigde belangen van de overige gebruikers van de band moet uiteraard rekening gehouden worden. Hierbij is van belang duidelijkheid te scheppen en te voorkomen dat bestaande vergunninghouders en andere gebruikers door het strategisch berekenen van hun “kosten” dan wel ander strategisch gedrag een tijdige herverdeling in de weg staan.

4. Zou een eventuele (her)uitgifte dienen te geschieden op basis van

a. de bestaande systematiek, dat wil zeggen: vergunningen op het niveau van de multiplex- en infrastructuurbeheerder, of

b. de systematiek zoals die bij digitale radio wordt toegepast, dat wil zeggen: vergunningen op niveau van de individuele omroepaanbieders, met een plicht tot samenwerking. Licht uw keuze toe.

Beide opties zijn mogelijk, maar om ervoor te zorgen het spectrum efficiënt gebruikt wordt, dient een vergoeding voor het spectrum betaald te worden die eerlijk en niet-discriminatoir is ten opzichte van het spectrum in gebruik bij de mobiele operators. Een vergoeding voor het gebruik van spectrum draagt ertoe bij dat aanbieders van digitale ethertelevisie hun netwerken zodanig inrichten dat het spectrum zo efficiënt mogelijk gebruikt wordt.

5. Wat is of wordt volgens u de rol van convergente platforms in het leveren van omroepdiensten?

Zoals in het antwoord op vraag 1 aangegeven: naast de verschuiving in het gebruik van technologieën en TV diensten door verschillende partijen over de verschillende access netwerken, lijkt het kijkgedrag van consumenten ook te wijzigen. Veel content is beschikbaar via internet, waartoe het overgrote deel van de Nederlandse bevolking toegang heeft (mobiel en/of vast). In 2013 keek 42% (2012 36%) wel eens naar televisieprogramma's via een ander apparaat dan de televisie. Er worden voornamelijk gemiste uitzendingen teruggekeken. Echter 10% van de Nederlandse bevolking kijkt naar live uitzendingen wat een significante stijging is ten opzichte van 2012. Deze trend zal zich naar verwachting verder voortzetten.

6. Wat zijn volgens u de consequenties voor andere, secundaire gebruikers van de UHF-band, zoals de PMSE-sector, indien van de UHF-band het gedeelte 470 – 694 beschikbaar blijft voor DTT op basis van DVB-T respectievelijk DVB-T2. Kunt u dat onderbouwen?

Vodafone is van mening dat het gedeeld gebruik van de sub-700 MHz band voor omroep en mobiele communicatie grote mogelijkheden biedt. Daarnaast moet er rekening gehouden worden met gerechtvaardigde belangen van de n voor de huidige PSME gebruikers. Hierbij kan gedacht worden aan de “white spaces” in de UHF band, maar ook aan hogere frequenties die meer geschikt zijn voor de short –range communicatie behoeften van deze groep gebruikers.

Ook zal onderzoek gedaan moeten worden naar de kansen op en mogelijke gevolgen van interferentie tussen de verschillende gebruikers in de 700 MHz en aangrenzende banden.

7. Zijn er nog andere punten die u in dit kader naar voren wilt brengen?

Nee

Graag geven wij een nadere toelichting op onze inbreng.

Met vriendelijke groet,

Walter Kroeze
Manager Regulatory Affairs
Mobile: +31 652648354
walter.kroeze@vodafone.com